

18-4-1976

Kaj Munk

ORDET

Isenesat af CARL TH. DREYER

A/S PALLADIUM
præsenterer

ORDET

Skuespil af KAJ MUNK

Musik: Poul Schierbeck
Indspillet under direktion af: Emil Reesen
Sanginstruktion: Sylvia Schierbeck

Dekorationer: Erik Aaes
Kostumer: N. Sandt Jensen

Fotografi: Henning Bendtsen D.F.F.
Assisterer: John Carlsen og Erik Willumsen
Tone: Knud Kristensen
Assisterer: Henning Møller og Kaj Larsen

Dialektrådgiver: Svend Poulsen
Instruktørassistenter: Jesper Gottschalch og
Karen Petersen

Filmmontage: Edith Schlüssel
Sminke og frisure: Roma Jensen

Belysningsmester: Ove Hansen
Sceneteknikere: Lauritz Fuglsang, Viggo Staal,
Helge Bille og Bruno Fuglsang

Produktionsledelse: Erik Nielsen

Manuskript og iscenesættelse:

CARL TH. DREYER

Personerne

Morten Borgen til Borgensgård ... *Henrik Malberg*
Mikkel } hans sønner { *Emil Hass Christensen*
Johannes } *Preben Lerdorff Rye*
Anders } *Cay Kristiansen*
Inger, gift med Mikkel *Birgitte Federspiel*
Maren } Mikkel og { *Ann Elisabeth*
Lilleinger } Ingers børn { *Susanne*
Peter Skrædder *Ejner Federspiel*
Kirstine, hans hustru *Sylvia Eckhausen*
Anne, deres datter *Gerda Nielsen*
Præsten *Ove Rud*
Doktoren *Henry Skjær*
Karen, tyende på Borgensgård *Hanne Ågesen*
Mette Maren *Edith Thrane*

Løvrigt velvillig medvirken af bønder og fiskere
fra Vedersøegnen

Udlejning:

A/S FILM-CENTRALEN-PALLADIUM

Til trods for at „Ordet“ handler om et mirakel, er det et helt igennem realistisk stykke, et skuespil om dem, der er svage i troen. Miraklet, man håber på, sker først, når den kommer til, der har troen — den stærke tro.

Handlingen foregår blandt danske bønder og skildrer kampen mellem to forskellige trosretninger: den lyse glade kristendom og dens modsætning, den mørke, livsfjendtlige, religiøse fanatisme.

Den lyse kristendom finder vi paa sognets største og ældste gård, „Borgensgård“ — den mørke i landsbykrædderens beskedne hjem.

„Borgensgård“ ejes af den gamle Morten Borgen, der for flertallet af sognets bønder står som deres åndelige fører. Men netop nu, da han står på sin højde, begynder tvivlen at snige sig ind i hans sind. Sorg og skuffelse har banet vejen. Han har mistet sin hustru, og den af hans tre sønner, som han havde ventet sig mest af, er sindssyg. Alle tre sønner bor på gården. Mikkel, den ældste, driver gården, men også han har voldt faderen sorg, for såvidt som han ikke deler sin fars tro. Hans hustru, Inger, forsøger at „omvende“ ham, men da det ikke lykkes, trøster hun sig med, at Mikkel i hvert fald er en god og kærlig mand, der omfatter hende og de to småpiger med den største hengivenhed. Forøvrigt venter Inger et tredje barn, som de håber må blive en dreng.

Den næstældste søn på „Borgensgård“ er den sindssyge Johannes. Han var sin fars store håb og skulle læse til præst. Men de anspændende studier førte ham ind i en krise med efterfølgende nervøst sammenbrud, der endte i sindssyge. Han tror, han er Kristus, og anvender flittigt citater fra evangelierne.

Også den yngste søn, Anders, skal nu berede Morten Borgen vanskeligheder, for han har forelsket sig i Peter Skrædders datter, Anne. De to unge er klar over de kommende vanskeligheder, for deres fædre står uforsonligt overfor hinanden. Anders bestemmer sig dog til at tale lige ud om tingene med Peter Skrædder, og imens skal Inger tale hans sag med gamle Morten.

Inger kæmper en hård kamp for at få bugt med Morten Borgens bondestolthed og hans foragt for Peter Skrædder og hans trosfæller. Men da Anders nedtrykt kommer tilbage og fortæller, at han ikke må få Anne, fordi Peter Skrædder ikke ønsker sin datter gift med en søn af „hedningen fra Borgensgård“, så harmes Morten, for Peter Skrædder skulle være stolt over at komme i familie med Borgensgård. Anders får besked på at køre med sin far til Peter Skrædder, for nu skal Anders få sin Anne, så sandt Morten hedder „Morten“.

Det kommer til et stormende opgør mellem Morten og skræd-

Inger vil overtale Borgen til at give sit samtykke til Anders' bryllup.

deren, og da skænderiet er på sit højeste, ringer telefonen. Det er fra „Borgensgård“ — Inger er alvorligt syg. Da Peter Skrædder svagt triumferende siger: „Således prøver Gud den, der ikke vil bøje sig for Guds Vilje,“ kan Morten ikke længere beherske sin vrede og harme, og hastigt må han med Anders forlade Peter Skrædders hus.

På „Borgensgård“ råder der angst og fortvivlelse, og alt håb slukkes brat, da Inger efter at have født en dødfødt dreng sover stille ind. Mikkel bringer dødsbudskabet, men den sindssyge Johannes svarer med Jesu ord: „Hun er ikke død, hun sover kun.“ Han træder ind i dødsværelset. Ligesom Jesus rejste Jairi datter fra de døde, således vil han nu kalde Inger tilbage til livet. Naturligvis lykkes det ikke, for han har glemt at bede Gud give ham kraften, uden hvilken undere ikke er mulige. I stedet for at sejre over døden falder han selv i en dødlignende afmagt. Da han vågner af besvimmelsen lister han bort fra gården for i ensomhed at bede Gud give ham kraften til at lade et under ske og genoplive Inger.

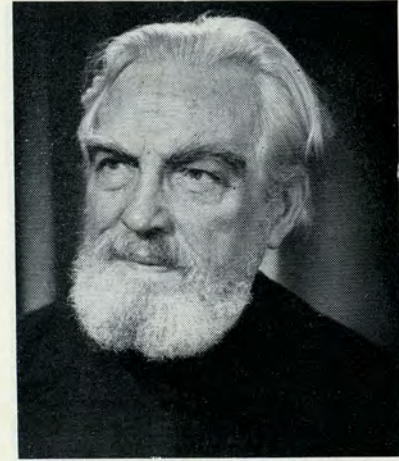
Dagen for begravelsen oprinder. Kisten med Inger er stillet i storstuen, hvor præsten og de nærmeste tager afsked med den døde. Så kommer også Peter Skrædder fulgt af kone og datter. Peter

For at hindre Anne og Anders i at tale sammen læser Peter Skrædders kone højt af bibelen.

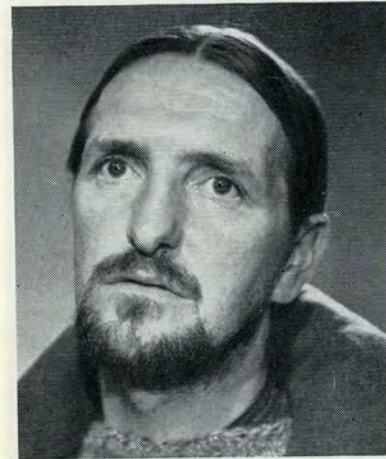
Borgens ældste søn, Mikkel.

Gamle Morten Borgen.

Skrædder er kommet for at slutte forlig med Morten Borgen, og som bevis for sin oprigtighed giver han et stort offer, han giver sin datter Anne til Anders.

Netop som Morten skal lægge låget på kisten, indfinder Johannes sig. Har han fået sin forstand igen? Både — og! Han begynder med at bebrejde de tilstedeværende deres mangel på tro. Hvorfor er det ikke faldet en eneste af dem ind at bede Gud om at give dem Inger tilbage? Nej, for der er ingen af dem, der virkelig tror. For lidt siden, da han kom, havde han følt kraften fra Gud i sig, men de andres svigtende tro havde også gjort ham svag. Ingen tør tro på „Ordet“ fra Gud. Men da mærker han en lille barnehånd tillidsfuldt søge hans hånd. Det er Ingers den ældste lille pige. Johannes har lovet, at han skulle vække hendes mor op fra de døde, og nu i dette øjeblik lyder barnestemmen op til ham: „Skynd dig nu.“ Barnets tro giver Johannes troens styrke tilbage, og han beder Gud give ham ordet, det skabende levendegørende ord. Og henvendt til den døde siger han: „I Jesu Kristi navn, så sandt Gud vil det: Jeg siger dig, kvinde, stå op.“ Efter en stund åbner Inger øjnene og hun rejser sig op. Hun lever. Underet er sket, thi for den, der virkelig tror, er intet umuligt.

Den sindssyge søn, Johannes.

Borgens yngste søn, Anders.

Mikkels kone, Inger . . .

. . . deres største pige, Maren.

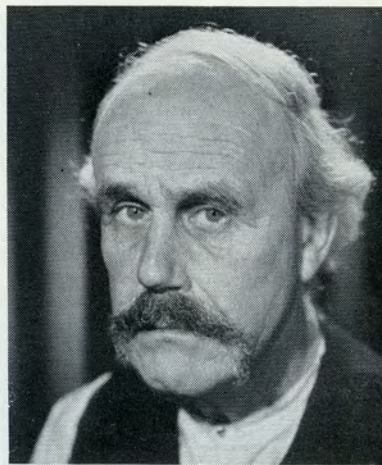
. . . deres lille pige, Lilleinger.

Peter Skredders datter, Anne.

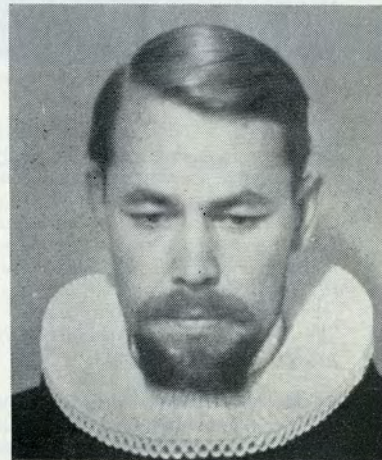
Skrædderens kone, Kirstine

Peter Skredder.

Lægen.

Præsten.

Lidt om »ORDET« og filmatiseringen

Den 2. september 1932 havde Kaj Munks skuespil „Ordet“ urpremiere på Betty Nansen Teatret. Blandt tilskuerne var filminstruktør Carl Th. Dreyer, der blev meget stærkt grebet af stykket. Allerede dengang fik han tanken og lysten til at filmatisere Kaj Munks skuespil, men først nu 22 år senere er planen realiseret.

Kaj Munk skrev „Ordet“ allerede i 1925, og så opslugt af emnet var han, at han skrev skuespillet på kun fem dage. Pudsigt nok var Carl Th. Dreyer lige så opslugt af arbejdet med filmen, så han „klippede“ den på det samme lille antal dage, og det må sikkert betegnes som en rekordagtig bedrift, såvel at skrive et teaterstykke på fem dage, som at klippe en film på fem dage.

I programmet for Betty Nansens fremførelse af „Ordet“ skrev Kaj Munk et forord, som sluttede således:

Jeg var ung, da jeg skrev disse 4 akter, kunne det ikke nu mere, ung, så al verdens lidelse, når den kom mig for øje, også blev min. Men ældre er jeg endnu ikke blevet, end at jeg stadig bevæges dybt, hvergang jeg ber i stykket fornemmer mit eget unge hjertes bange slag. Der vil være dem blandt tilskuerne i aften, hvem det går i lige måde. Også dem takker jeg.

KAJ MUNK

Det var et dødsfald på egnen — en ung kvinde, som døde i barselsseng — der gjorde et så dybt indtryk på Kaj Munk, at han måtte bygge et skuespil over denne sørgelige oplevelse.

Ved udarbejdelsen af filmmanuskriptet til „Ordet“ har Carl Th. Dreyer stadig søgt at fremhæve det, som Kaj Munk efter hans mening ville med sit stykke. Men samtidig har han taget hensyn til, at filmen har helt andre love end teatret. De replikker, der er medtaget i filmen, udgør næppe mere end 1/3 af stykkets oprindelige dialog. Dette giver indtryk af, hvor gennemført en forenklingsproces, der er foretaget.

Kaj Munk skrev i sin tid rollen som gamle Morten til Henrik Malberg, men da „Ordet“ ikke blev opført på Det kgl. Teater, og man ikke kunne udlåne kunstneren til Betty Nansen Teatret, kom

Carl Th. Dreyer og fru Lise Munk i Vedersø.

han til Kaj Munks og Henrik Malbergs store skuffelse ikke til at spille rollen. I Carl Th. Dreyers filmatisering har den nu 80årige Henrik Malberg endelig fået rollen.

Da Carl Th. Dreyer i 1943 filmatiserede „Vredens Dag“ for Palladium, skrev Poul Schierbeck underlægningsmusikken. Desværre døde Schierbeck for nogle år siden, men det er lykkedes mellem hans efterladte arbejder at finde en række motiver, der efter instruktørens mening er som skrevet for „Ordet“.

Ved tilrettelægnngen af optagelserne til filmen „Ordet“ har Kaj Munks enke, fru Lise Munk, været en storartet støtte, og hun fulgte Carl Th. Dreyer til Vedersø, det lille afsides sogn på Jyllands vestkyst, hvor handlingen foregår.

